

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ Д. Є. ЗАДОРА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Циклова комісія «Фортепіано»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчально-виховної роботи

[Signature] *Гіришис М.С.*
Підпис ПБ

29 серпня 2025
Дата

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ВИКОНАВСТВА

галузь знань

спеціальність

освітньо-професійний ступінь

освітньо-професійна програма

02 Культура і мистецтво

025 Музичне мистецтво

Фаховий молодший бакалавр

Музичне мистецтво

Розробник: Касо Ганна Йосипівна, викладач-методист

Програму навчальної дисципліни «Історія виконавства» обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії «Фортепіано», протокол № 1 від 29 серпня 2025 року

Голова циклової комісії М. Сокач Сокач М.Е.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Курс: IV
	Семестр VII, VIII
	Аудиторні заняття 36
Загальна кількість годин – 90	Практичні 36
	Індивідуальні заняття -
	Самостійна робота 54год.
	Форма підсумкового контролю: залік – VIII семестр

Статус дисципліни: обов'язкова

Мова навчання: українська

МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія виконавства» є:

- формування у здобувачів освіти глибокого, ідейного ставлення до фаху; знань з історії розвитку та суспільного значення фортепіанно-виконавського мистецтва; особистісно-цілісного ставлення здобувачів освіти до процесів, що відбуваються у виконавстві на різних етапах його становлення; виконавських знань; розвитку вміння здійснювати художній аналіз музичних явищ і процесів; творчої активності, спрямованої на виявлення та актуалізацію практичного досвіду в галузі музичної культури та освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія виконавства» є:

- Вдосконалення професійних знань, здобутих на уроках спеціального класу; засвоєння теоретичних та практичних знань про основні етапи історії виникнення фортепіано, розвитку виконавства на клавішних інструментах, розвитку педагогіки та важливих стилістичних напрямків фортепіанного мистецтва; історичних даних про діяльність найвидатніших піаністів минулого та сучасності; історичних засад розвитку українського фортепіанного мистецтва та визначних піаністів України різних періодів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен **знати:**

- історичний шлях розвитку інструмента;
- орієнтуватися у стилях, прийомах і засобах фортепіанного мистецтва, знати закономірності еволюції фортепіанного виконавства в зв'язку з розширенням і збагаченням фортепіанного репертуару;
- розпізнавати характерні риси виконавства різних епох, основні напрямки і стилі фортепіанної музики;
- визначати роль окремих видатних музикантів в становленні та розвитку виконавських стилів;
- визначати традиції видатних представників провідних світових національних шкіл фортепіанного виконавства, а також вищі досягнення фортепіанного мистецтва видатних композиторів-піаністів;
- характеризувати виконавські принципи видатних піаністів, у тому числі педагогів-виконавців, і стильові характеристики творчості всіх основних фортепіанних композиторів; зокрема, особливості фактури та інтерпретації;

вміти:

- характеризувати різні етапи розвитку фортепіанного виконавства;
- аналізувати редакції фортепіанних творів та розшифровувати орнаментику в різних стилях;

- роз'яснювати основні відмінності фортепіанних виконавських стилів;
- вміти визначати на слух фрагменти основних музичних творів фортепіанного репертуару;
- проаналізувати виконання музичного твору в аудіо запису;
- зробити порівняльну характеристику одного твору в різних виконаннях.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ (Міждисциплінарні зв'язки)

Попередньо здобуті знання мистецького спрямування. Навчальна дисципліна «Історія виконавства» має безпосередній зв'язок із дисциплінами музично-теоретичного циклу а також з «Спеціальним класом», «Основами музичної інтерпретації», «Концертно-лекторською практикою», «Методико-виконавським аналізом педагогічного репертуару».

ПЕРЕЛІК ЗАГАЛЬНИХ (ЗК) І СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (СК) ВИПУСКНИКА

(відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра):

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

СК 1 Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗАДИСЦИПЛІНОЮ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає досягнення наступних результатів:

РН 5 Застосовувати аналіз та синтез для розв'язання інтерпретаційних завдань, абстрактно і творчо мислити.

РН 9 Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності

РН 20 Зберігати та примножувати культурно-мистецьку спадщину регіону.

РОЗПОДІЛ ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ГОДИН МІЖ ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ПОСЛІДОВНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Зміст програми навчальної дисципліни

Розділ I

Зародження та розвиток фортепіанного виконавства

Тема 1. Вступ. Передумови формування клавірної культури. Зародження та розвиток окремих національних шкіл XVI – XVIII століть. Періодизація основних виконавських стилів.

Тема розкриває історичні передумови формування клавірної культури XVI–XVIII ст., розвиток перших клавірних інструментів (орган, клавикорд, клавесин), їхню будову та технічні засоби. Аналізується вплив органного та лютневого мистецтва на жанри і виконавські прийоми клавірної літератури.

Представлено особливості ранніх національних шкіл — англійських вірджиналістів, іспанських композиторів XVI ст. і італійської школи Дж. Фрескобальді. Розглянуто мистецтво імпровізації як синтез композиторського та виконавського начала.

Тема включає періодизацію основних виконавських стилів, а також перші трактати про гру на клавірних інструментах.

Тема 1.1. Клавірна музика в Україні XV –XVI ст. Перші інструментальні твори та музиканти XV –XVI ст.

Тема присвячена витокам клавірної музики в Україні XV–XVI століття. Розглядаються перші зразки інструментальної творчості, поширення клавірної культури в церковному та світському середовищі, а також діяльність українських музикантів цього періоду.

Аналізуються ранні твори, зв'язок із фольклорними традиціями, вплив європейських стилів та локальні виконавські особливості. Особлива увага приділяється портретам перших виконавців, які формували національне обличчя клавірної культури на теренах України. Тема охоплює становлення клавірної культури в Україні у XV–XVI століттях — період, коли музичне життя починало набувати професійних рис. Розглядаються перші зразки інструментальної творчості, роль церковної та світської музики, а також персоналії українських музикантів, які закладали фундамент національної виконавської традиції.

Вивчається вплив західноєвропейських стилів на українське клавірне мистецтво, поєднання фольклорних інтонацій із ренесансними формами, а також соціокультурне значення музиканта в тогочасному суспільстві. Тематика відкриває перед студентом музичний портрет епохи, у якій зароджувалось багатоголосся українського фортепіанного життя.

Розділ II

Період клавірного виконавства

Розвиток виконавства на клавірних інструментах в XVI –XVIII столітті

Тема 2.1. Англійське та французьке клавірне мистецтво XVII -XVIII століття.

Тема висвітлює розвиток клавірної традиції в Англії та Франції XVII–XVIII століття — період стилістичної стабілізації і витонченого естетичного пошуку. У центрі — творчість англійських клавіристів, спадкоємців вірджинального стилю, та французьких композиторів, що сформували галантну школу клавірного письма.

Аналізуються жанри (*allemande, courante, gigue, sarabande*), стилістичні особливості фактури, характер інтонації, а також вплив придворної та побутової культури на виконавські манери. Подається портретне осмислення композиторів, таких як В. Берд, Дж. Булл, Ф. Куперен, Ж.-Ф. Рамо, з акцентом на їхню роль у формуванні стилів гри та клавірного світогляду епохи.

Тема 2.2. Найбільші клавесиністи: Ф. Куперен та Ж.-Ф. Рамо. Мистецтво Ванди Ландовської.

Тема висвітлює естетику французької клавесинної школи XVII–XVIII століть як прояв стилю "рококо": зображальність, орнаментика, танцювальність. У центрі — творчість Ф. Куперена та Ж.-Ф. Рамо, їхній внесок у розвиток жанрів (сюїта, мініатюра), "галантного" стилю гри та педагогіки. Розглядається трактат Ф. Куперена «Мистецтво гри на клавесині» як важливе джерело інтерпретаційних принципів. Особлива увага приділена проблемі орнаментики та варіативності її виконання у різних виконавських школах.

Завершує тему мистецтво Ванди Ландовської, яка відродила старовинну клавірну традицію у XX столітті, поєднуючи історизм із артистичною глибиною.

Тема 2.3. Нові стильові риси в італійській музиці кінця XVII, першій половині XVIII століття. Клавірний стиль Д.Скарлатті.

Тема розкриває нові стильові риси в італійській клавірній музиці кінця XVII — першої половини XVIII ст. через творчість Доменіко Скарлатті, яка відіграла ключову роль у формуванні класичної сонатної форми. Аналізується техніка письма Скарлатті: віртуозність, динамічна контрастність, багатство артикуляції, метрична свобода. Окрема увага приділена інтерпретаційним підходам до його сонат у сучасному виконавстві.

Тема 2.4. Новаторство Й. С. Баха в клавірному мистецтві. Стильові особливості інтерпретації клавірних творів Й.С. Баха

Тема присвячена новаторству Йоганна Себастьяна Баха в галузі клавірного мистецтва. Розглядається збагачення традицій попередніх шкіл, формування прогресивної системи гри та її вплив на фортепіанну педагогіку. Особливу увагу приділено маленьким прелюдіям, фугам, інвенціям як навчальним моделям музичного мислення. Аналізується еволюція жанру сюїти

у французьких, англійських та партитних циклах, а також поява клавірного концерту як нової форми.

Окремим блоком подається характеристика циклу «Добре темперований клавір» (ДТК) — його історія, стилістичні ознаки та значення для виконавської школи.

Розглядаються аспекти інтерпретації: темп, фразування, артикуляція, уртекст і редакції, а також особистість Баха як виконавця та імпровізатора. Завершує тему історія виконання його клавірних творів у різних естетичних епохах.

Тема 2.5. Сильові особливості клавірних творів Й.С.Баха. Особливості виконання творів Й.С. Баха. Інтерпретація його клавірних творів видатними піаністами ХХ століття.

Тема поглиблює розуміння стильових особливостей клавірної музики Йоганна Себастьяна Баха, охоплюючи як жанрову палітру (інвенції, прелюдії, сюїти, партити, концерти), так і виконавські проблеми, що супроводжують інтерпретацію його творів.

Вивчається еволюція жанру сюїти та поява нового клавірного жанру — концерту, а також структура і значення циклу «Добре темперований клавір» (ДТК) як універсальної моделі стилістичної гри.

Розглядається творчість Баха як синтез попередніх шкіл, а його педагогічна практика — як фундамент фортепіанного навчання у ХХ столітті.

Аналізується інтерпретація бахівської музики видатними піаністами ХХ ст., проблеми артикуляції, темпу, фразування, а також роль редакційних версій та уртексту в сучасному виконавстві. Бах постає як виконавець і імпровізатор, чий досвід визначає виконавські принципи крізь епохи.

РОЗДІЛ III

Фортепіанне виконавське мистецтво класицизму

Тема 3.1. Передкласична доба. Розвиток сонатно-симфонічного мислення. Винахід фортепіано та його розвиток у XVIII столітті. Національні школи .

Тема охоплює передкласичну добу як перехідний етап від клавірної традиції до становлення фортепіанного мистецтва. Розглядаються естетичні засади епохи Просвіти, зокрема сентименталізм та теорія афектів, що вплинули на формування нових виконавських принципів.

Особлива увага приділена Філіпу Емануелю Баху як представнику німецького сентименталізму — його трактат став важливою віхою у розвитку інтерпретаційного мислення.

Аналізується винахід фортепіано (1709), його поступове вдосконалення (англійська й віденська механіка), а також поява професійного виробництва інструментів, що заклала основу нової естетики звучання.

Зазначено роль італійських клавіристів другої половини XVIII ст. та завершення етапу клавіризму в контексті розвитку національних шкіл.

Тема 3.2. Українська клавірна школа другої половини XVIII століття.

Тема розкриває розвиток клавірної культури в Україні другої половини XVIII століття на тлі зростаючого інтересу до фортепіано як самостійного інструмента. Аналізується роль церковних, братських та освітніх інституцій у становленні професійної музичної традиції, особливо у Львові та Києві.

Окрему увагу приділено діяльності українських музикантів-професіоналів, побутовому музикуванню, створенню музичних цехів та поширенню клавесина й клавикорда серед міщан. Розглядаються жанрові форми української інструментальної музики (думи, танці), а також проникнення європейських стилів у локальне виконавське мислення.

Тема акцентує увагу на національній ідентичності української клавірної школи, її зв'язку з духовною та світською культурою епохи бароко та передкласицизму.

У XVIII столітті музиканти поступово перетворюються на професіоналів широкого профілю: виконавців, композиторів, педагогів, теоретиків. Вони працюють у князівських дворах, церковних капелах, академіях, стають учасниками музичного життя міст і духовних центрів.

Роль музиканта змінюється — це вже не придворний слуга, а носій культурного капіталу епохи, здатний створювати і осмислювати стиль, впливати на суспільні смаки, відстоювати естетичні ідеали.

У професійних музикантів формується власна виконавська школа, система навчання, трактати, що регулюють мистецтво інтерпретації. Їх діяльність стає прикладом поєднання художнього мислення, технічної майстерності та ідейного послання, яке звучить крізь кожен ноту.

Тема 3.3. Класичний стиль у фортепіанному мистецтві. Й. Гайдна та його роль в становленні жанру класичної фортепіанної сонати.

Тема висвітлює розвиток класичного стилю у фортепіанному мистецтві XVIII століття на тлі естетичних ідеалів епохи Просвіти. Аналізується творчість представників віденського класицизму — Й. Гайдна, В. А. Моцарта, Л. ван Бетховена, з акцентом на їхній зв'язок із музичним театром, драматургією образів, контрастністю музичних сфер.

Особлива увага приділена Йозефу Гайдну, як засновнику жанру класичної фортепіанної сонати: розглядаються особливості його фортепіанного письма, структури сонатного циклу та образно-виразні засоби. Вивчається типізація музичних образів, проблема художнього балансу та контрасту, а також інтерпретація творів Гайдна піаністами ХХ століття в контексті стилістичної достовірності.

Тема закладає фундамент для розуміння класичної драматургії у фортепіанній музиці та її естетичного спрямування.

Тема 3.4. Особливості фортепіанного стилю В.А. Моцарта. Редакції його фортепіанних сонат. Історія інтерпретації творів В.А.Моцарта видатними піаністами сучасності. Творчі портрети А.Шіффа, Г. Гульда, М.Ж.Піреш.

Розглядаються основні жанри фортепіанної творчості композитора — концерти, варіації, фантазії, сонати. Сонати Моцарта подані як еталон

класичного сонатного циклу, що поєднує ясність форми з глибиною емоційного змісту. Характерність стилю Моцарта у прозорості, кантиленності та драматизмі. В темі розглядається мелодика, фактура, динаміка, артикуляція, темпоритм та педалізація у творах Моцарта.

Особлива увага приділена новаторському підходу Моцарта до жанру фортепіанного концерту, його виконавській манері та імпрровізаторському мистецтву. Аналізується вплив стилю Моцарта на формування піаністичної естетики початку ХІХ століття.

Характеризується інтерпретація творів Моцарта видатними піаністами ХХ століття на прикладах Глен Гульда, в якого Моцарт – це виклик традиції, гра розуму; Андраша Шіффа, в якого інтерпретації — еталон стилістичної точності, Марії Жоа Піреш, в якої Моцарт — ніжний, інтимний, глибоко людяний.

Тема 3.4. Л. Бетховен та нова трактовка фортепіано. Вплив стилю фортепіанної музики Бетховена на розвиток фортепіанного виконавства. Редакції та проблеми інтерпретації видатними піаністами творів Л. ван Бетховена.

Тема розглядає новаторський фортепіанний стиль Л. ван Бетховена як етап переходу до симфонічного мислення в інструментальній музиці. Розглядається нова трактовка фортепіано як симфонічний організм, а мовна логіка, як «говоряча» мелодика, риторичні паузи, акценти; динаміка і темп, як розширення діапазону, темпо-ритмічна свобода; педалізація, як засіб виразності, а апікатура як нестандартна, виразова, з опорою на вагу руки.

Аналізується його роль у розвитку фортепіанного виконавства, періодизація сонат, особливості музичної мови концертів. Фортепіанний стиль Бетховена

Вивчаються виконавські та педагогічні принципи композитора, а також проблеми інтерпретації творів Бетховена у ХХ–ХХІ столітті. Наводяться відомості про редакції фортепіанних сонат А. Шнабеля та О. Гольденвейзера. Підкреслюється зв'язок стилю композитора з ідеями Французької буржуазної революції.

Розглядаються проблеми інтерпретації, як пошук стилістичної достовірності

РОЗДІЛ ІV

Фортепіанне виконавське мистецтво романтизму

Тема 4.1. Блискучий стиль Виникнення сольних концертів. Вдосконалення фортепіано. Формування і розвиток фортепіанної педагогіки.

«Фортепіано стає сценою для блиску і боротьби: між технікою і душею, між пальцями і серцем».

Тема розкриває процес становлення віртуозного фортепіанного стилю в контексті вдосконалення інструмента, виникнення сольних концертів і формування нових педагогічних принципів. Особлива увага приділяється лондонській школі М. Клементі, яка започаткувала систематичну роботу над технікою через етюдний жанр. Аналізуються регресивні наслідки механістичного підходу: ізоляція пальців, розрив між технікою і художністю.

Розглядається роль французької школи (Л. Адам, Паризька консерваторія), чеських композиторів (Я. Дюсек, В. Томашек, А. Рейха, В. Живний) та Праги як

освітнього центру. Визначається внесок західноєвропейських музикантів у розвиток європейської фортепіанної культури.

У другій частині теми подано загальну характеристику епохи музичного романтизму: програмність, нові жанри (мініатюри, балади, фантазії), нове трактування сонатного циклу. Висвітлюються художні проблеми, що постали перед піаністом-виконавцем: пісенність мелодій, «спів на фортепіано», темпоритмічна свобода, педалізація, збагачення звукової палітри.

Тема 4.2 Піаністи –педагоги блискучого стилю. Національні школи та їх представники. М. Клементі та К.Черні.

Тема присвячена становленню фортепіанної педагогіки блискучого стилю в контексті діяльності видатних піаністів-педагогів — М. Клементі та К. Черні. Вивчається їхній внесок у розвиток технічної майстерності, формування етюдного жанру, систематизацію вправ та методів навчання. М.Клементі, як засновник англійської піаністичної школи, розробив пальцеву техніку, що стала основою класичного стилю. Карл Черні — учень Бетховена, вчитель Ліста, один із найвпливовіших педагогів ХІХ століття, розробив систематичну методіку навчання гри на фортепіано і підготував до романтичного стилю, зберігаючи класичну дисципліну.

Аналізується роль національних шкіл (лондонської, віденської, французької, чеської) в поширенні піаністичних традицій кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст., а також вплив педагогічної діяльності на еволюцію виконавського стилю.

Блискучий стиль став основою для розвитку національних піаністичних шкіл, кожна з яких додала свою барву до загальної палітри.

Тема 4.3. Романтичне фортепіанне мистецтво. Ф. Шуберт – композитор та піаніст камерного плану. Майстер ліричної мініатюри.

Тема розкриває особливості фортепіанного мистецтва епохи романтизму, що охоплює першу половину та середину ХІХ століття. Вивчаються естетичні засади романтизму — індивідуалізм, емоційна глибина, програмність, звернення до національних джерел.

Аналізуються нові жанри: фортепіанні мініатюри, балади, фантазії, рапсодії, варіаційні цикли, а також видозміна сонатного циклу. Розглядаються виконавські завдання романтичного піаніста: пісенність мелодій, *rubato*, педалізація, збагачення звукової палітри. Тема акцентує увагу на поетичному характері фортепіанного звучання, нових художніх проблемах та ролі піаніста як інтерпретатора глибоких емоційних змістів.

В темі розглядається фортепіанна творчість Франца Шуберта, австрійського композитора, одного із основоположників романтизму в музиці. Головну роль у формуванні фортепіанного стилю Шуберта зіграла пісня.

Новаторство в фортепіанній музиці виявляється в його танцях – переважно вальсах, лендлерах, маршах. Вальси Шуберта (їх близько 250) – справжні камерні мініатюри. Жоден попередній композитор не приділяв так багато уваги літературі для фортепіанного дуету, як Шуберт. Марш в епоху Шуберта став одним з найбільш поширених жанрів музики з причини військової атмосфери в Європі на початку ХІХ ст.

Наприкінці творчого шляху Шуберт створив жанр романтичної фортепіанної мініатюри. Фортепіанні сонати Шуберта (з них 15 закінчених) відрізняються дивовижним образним багатством. Музика Шуберта висуває перед піаністом чимало складних художніх завдань.

Композитори ХХ ст. Б.Бріттен, Р.Штраус, Дж.Крам були пропагандистами творчості Шуберта.

Тема 4.4. Р. Шуман - композиторська та просвітницька діяльність. Стиль та особливості музичної мови Р.Шумана. Виконання його фортепіанних творів видатними піаністами сучасності

«Шуман — це музичний Жан-Поль, що говорить фортепіано мовою снів і боротьби».

Тема висвітлює композиторську та просвітницьку діяльність Р. Шумана, одного з провідних представників німецького музичного романтизму. Розглядається його внесок у розвиток музичної критики, зокрема заснування журналу *Neue Zeitschrift für Musik*, де Шуман виступав як захисник нової музики та борець з міщанським консерватизмом. Естетичні погляди Р. Шумана- це боротьба з консерватизмом.

Аналізується стиль і музична мова композитора: психологічна глибина, програмність, літературні алюзії, образність, поєднання ліризму та драматизму. Особливу увагу приділено фортепіанним циклам — Карнавал, Крейслеріана, Дитячі сцени, Фантазія, Симфонічні етуди — як прикладам новаторського мислення. Музика Шумана — це інтимний щоденник, де кожна п'єса — емоційний портрет.

Окремо розглядається виконавська традиція: інтерпретації творів Шумана сучасними піаністами, зокрема Мюрреєм Перайя та Джеромом Роузом, які втілюють глибину, поетичність і драматургічну складність шуманівського стилю. Порушуються питання інтерпретації, стилістичної достовірності, інтонаційної логіки та емоційної правдивості.

Тема 4.5. Ф. Шопен - поет фортепіано . Складності виконання творів Шопена

“Шопен — як нічна квітка, яка розквітає тільки в тиші внутрішнього слуху”. Музика Шопен — це тремтіння фортепіанної душі. У його творах клавіші перетворюються на нервові закінчення емоції, що промовляє пошепки.

У цій темі ми заглибимось у мистецтво Фридеріка Шопена — піаніста, який не прагнув сцени, а творив камерне сяйво музичних інтимностей. Його педагогіка базувалася на довірі до органічного дотику, а виконання його творів вимагає чуттєвості, що сягає поза рамки техніки.

Ми розглянемо: особливості *rubato*, що дихає, як людина; педалізацію — майже алхімічну дисципліну вираження; складнощі нотного тексту, що вимагають від піаніста не сили, а прозорої інтуїції; різні виконавські редакції та історичні метаморфози інтерпретацій — від експресивного романтизму до інтелектуального символізму.

Ця тема— спроба занурення в мистецтво відтінку, шепоту і внутрішнього слуху. Бо Шопен не голосно заявляє — він чекає, коли його почують.

Тема 4.6. Виконавська традиція Ф. Шопена та інтерпретація його творів піаністами ХХ-ХХІ століття. Педагогічні погляди Шопена.

Фредерік Шопен сформував унікальну виконавську традицію, де музика звучить як жива мова серця, з тонким рубато, співучістю і глибокою емоційністю. У ХХ–ХХІ століттях видатні піаністи інтерпретують його твори по-різному — від ліричної простоти до авангардної експресії. Записи виконань стали основою для вивчення стилістичних трансформацій. Шопен як педагог наголошував на природності звуку, індивідуальному підході та виразному музичному диханні. Виконавський стиль Шопена — це поєднання ліричної інтимності, національного колориту та новаторської фортепіанної фактури.

У цій темі ми продовжимо подорож внутрішнім світом фортепіано, розкриваючи, як образ Шопена трансформувався в руках піаністів ХХ–ХХІ століття — від романтичної інтуїції до інтелектуального звучання. Через призму виконавських редакцій, інтерпретацій і педагогічних принципів ми побачимо, як гнучке *rubato*, делікатна педалізація і лігатурна поезія стали арсеналом пошуку справжнього Шопена.

Особливості інтерпретації закладені в свободі рубато, співучості мелодії, нюансуванню педалі та делікатній динаміці. Його мазурки, ноктюрни, етуди — як лабораторія виконавської інтерпретації.

В темі розглядається інтерпретація творів Шопена піаністами ХХ–ХХІ століття такими як А. Рубінштейн, М.Аргеріх, Іво Погорелич, А. Корто, А. Мікеланджело та інші.

Тема 4.7. Ф. Ліст – виконавець і викладач. Риси його стилю. Особливості виконання творів Ліста. Авторські вказівки в текстах.

У цій темі розглядається постать Ференца Ліста як піаніста-віртуоза і харизматичного педагога, який перетворив фортепіанне мистецтво на театральне й емоційне дійство. Музична та просвітницька діяльність Ф. Ліста, його новаторство у фортепіанному мистецтві – виконавському та композиторському. Ораторський пафос, романтична імпульсивність виконавського стилю Ф. Ліста. Фортепіанний стиль Ліста. Використання інструменту в усій його реєстровій повноті. Артистична діяльність Ліста. Прагнення до усвідомлення виховної місії мистецтва, до з'єднання для цього всіх його видів, до синтезу в ньому глибини філософсько-поетичного змісту. Сміливий новатор, Ліст збагатив та розширив засоби виразності музичного мистецтва.

Його стиль поєднує блискавичну техніку, оркестрове мислення та філософську глибину, а твори часто спираються на літературну чи національну програмність. У виконанні важливо зберігати баланс між ефектністю і змістом, динамікою і ніжністю, розширенням тональності і несподіваними модуляціями, а імпровізаційність лишається ключовою рисою.

Авторські вказівки в нотах — це дороговкази до внутрішнього драматизму, темпу, апікатурної логіки та емоційної виразності.

В інтерпретації творів Ліста важливим є баланс між технікою і поезією, яка служить вираженню глибоких емоцій, динамічною гнучкістю з частими змінами темпу, раптовими кульмінаціями, контрастами між ніжністю і драматизмом.

Важливим для виконання творів Ліста є Оркестрове мислення піаніста через фактуру та імпровізаційність.

Риси стилю та фактура в зв'язку з трактовкою фортепіано як «універсального» інструмента. Схильність композитора до програмності. Ліст зробив видатний внесок в фортепіанну педагогіку. Учні Ліста Г. Бюлов, К. Таузіг, Е. д'Альбер.

Тема 4.8. Фортепіанне мистецтво другої половини ХІХ ст. Німецька фортепіанна школа.

У другій половині ХІХ століття фортепіанна культура Європи нагадувала два світла: романтичне — як свіча, що палає пристрасно, і німецьке — як ліхтар, що освітлює форму і логіку. Рука романтика тремтить у пориві, а німецький виконавець моделює звук, як архітектор будує храм. І в цьому діалозі стиль стає не просто вибором, а світоглядом, що формує музиканта зсередини.

В даній темі розглядається німецька фортепіанна школа у другій половині ХІХ століття, яка сформувала потужну традицію, що поєднувала технічну досконалість із глибоким художнім змістом. Центрами розвитку стали Лейпциг і Веймар, де діяли Ф. Мендельсон-Бартольдї, К. Таузіг, Г. фон Бюлов, а також учні Ф. Ліста, які адаптували його ідеї до німецької естетики. Особливу увагу приділяли структурному аналізу твору, стилістичній точності та педагогічній системності. Німецька школа вплинула на формування європейських виконавських стандартів і стала основою для подальшого розвитку фортепіанної освіти.

Тема 4.9. Фортепіанне мистецтво Франції, Норвегії, Чехії другої половини ХІХ ст. К. Сен-Санс, С.Франк, Е.Гріг.

В цій темі фортепіанне мистецтво Франції та Італії другої половини ХІХ століття представлено як мозаїка витонченості, лірики та експерименту в фортепіанній культурі Європи.

Фортепіанна культура Франції повна світлотіней, нюансів і прозорих імпресій. А Італія — це мова опери, що проростає у фортепіанному мистецтві співучістю, пристрасно і сонячним забарвленням. У цих двох південних світах звук твориться не силою, а естетикою жести, кольором думки, подихом часу. Там, де Париж малює музичний акварель, Неаполь промовляє її голосом тенора.

Тут розкривається французьке фортепіанне мистецтво, яке орієнтувалося на витонченість, темброву чутливість і образність — у творчості С. Франка, К. Сен-Санса, Г. Форте.

Італійська традиція в цей період розвивалася повільніше, але відзначалася вокальною плавністю та театральною емоційністю (Г. Сгамбатї, Дж. Мартуччі). Французька школа культивувала естетику «clair-obscur», контрастів світла і тіні, а італійська — співучість у фортепіанному звучанні. Обидві країни готували ґрунт для імпресіоністичних та модерністських напрямів ХХ століття.

РОЗДІЛ V

Розвиток українського фортепіанного мистецтва кінця ХІХ–поч. ХХ ст.

Тема 5.1. Розвиток українського фортепіанного мистецтва ХІХ століття. Долисенківська доба.

В цій темі розкривається українське фортепіанне мистецтво ХІХ століття як розквіт національної музики. Долисенківська доба — час, коли кожен композитор був мов перший промінь, що торкається клавіш, пробуджуючи голос української душі. Їхні твори — камерні, ліричні, інтимні — звучать як щоденники серця, що шепоче про землю, мову і тишу, з якої народжується пісня. Це доба, коли фортепіано ще не кричить, а ніжно говорить — про те, ким ми є і ким прагнемо стати.

У ХІХ столітті українське фортепіанне мистецтво формувалося як самобутня частина європейської музичної культури, поєднуючи фольклорні джерела з романтичними тенденціями. Долисенківська доба охоплює період до активної діяльності Миколи Лисенка — це час становлення національного стилю, коли піаністи-композитори, як Олександр Лизогуб, Платон Сокальський, Михайло Колачевський, закладали основи української фортепіанної мови. Їхні твори вирізняються ліризмом, жанровою мініатюрністю, впливом європейських романтиків (Ф. Шопена, Дж. Фільда), але з виразним національним колоритом.

Формування національної культури. Світська інструментальна музика. Майстерні фортепіано в Україні. Внесок представників польсько-української школи до розвитку української фортепіанної культури. Фахова музична освіта в Україні. Фортепіано стає інструментом інтимної виразності, салонного музикування та духовного самовираження.

Розглянуто постаті піаністів-педагогів Києва, Харкова, Одеси, Львова.

Тема 5.2. Формування фортепіанної культури у Західній Україні ХІХ століття.

В темі розкривається фортепіанна культура Західної України ХІХ століття з різних боків історії. Її фортепіанна культура — це не просто музика, а переплетення голосів імперій, родин, салонів і семінарій, де кожен акорд був частиною культурного діалогу. Львів, Перемишль, Чернівці, Ужгород — як клавіші великого інструмента, що відгукувався на дотик австрійської строгості, польської ліричності, угорської віртуозності та української душевності.

Фортепіанне виконавство у Західній Україні ХІХ століття — це інтелектуальна мова епохи, що звучала в маєтках, монастирях, гімназіях і на сценах філармоній. Це був час, коли музика не просто прикрашала побут, а формувала світогляд, виховувала естетику, творила простір для самовираження. І саме тут, у цьому багатоголосому регіоні, зароджувалася українська піаністична ідентичність, яка згодом стане основою національної школи.

Розглядається великий вплив на розвиток фортепіанного мистецтва мали Франц Ксавер Моцарт — син В. А. Моцарта, який працював якийсь час у Львові. Юзеф Ельснер, Йозеф Рукгабер, Йоганн Кеслер — австрійські та польські музиканти, що працювали у Галичині. Гастролі європейських піаністів сприяли формуванню виконавських стандартів, репертуарної палітри та естетичних орієнтирів.

Тема 5.3. Формування фортепіанної культури у Східній Україні ХІХ століття.

Тема розкриває становлення академічної фортепіанної культури, що поєднувала народні інтонації, романтичну стилістику та європейські виконавські

моделі у ХІХ столітті у Східній Україні — зокрема Києві, Харкові, Полтаві, Чернігові. Формування фортепіанного мистецтва відбувалося в контексті російської імперської освітньої системи, але з виразною українською ідентичністю, що проявлялася у творчості композиторів, педагогів, аматорів.

Висвітлюються особливості фортепіанної культури регіону. Розглядається поєднання фольклору та романтизму в обробках народних пісень, танців, дум. Фортепіанна мініатюра як жанр у вигляді ліричних етюдів, поем, гуморесок. Розкривається педагогічна діяльність майстрів фортепіанного мистецтва таких як М. Лисенко, К. Стеценко, Я. Степовий, В. Косенко, Я. Степовий.

Тема 5.4. Виконавське мистецтво та фортепіанна творчість М.В. Лисенка. Історія інтерпретації музики М. Лисенка.

В темі розкривається постать засновник української національної фортепіанної школи Микола Лисенка, який є центральною постаттю української музичної культури ХІХ століття і який заклав основи національної фортепіанної школи. Його творчість поєднує глибоку фольклорну основу з європейською академічністю, а педагогічна діяльність охоплює створення музично-драматичної школи, виховання цілої плеяди митців та формування українського стилю гри.

Лисенко не лише композитор, а й піаніст-віртуоз, етнограф, громадський діяч, який перетворив фортепіано на голос української душі. Його твори — це синтез народної пісні, романтичної експресії та національного світогляду.

Тема 5.5. Українська педагогічна та виконавська школа: В.В. Пухальського, Г.Беклемішева.

В темі розглядається як формувалася українська фортепіанна школа у ХХ столітті завдяки постатям, які поєднували блискучу виконавську майстерність із глибокою педагогічною місією.

Володимир Пухальський — засновник Київської фортепіанної школи, перший директор Київської консерваторії, виховав цілу плеяду піаністів, заклав основи національної методики викладання. Його стиль — це синтез європейської академічності та української емоційності.

Григорій Беклемішев, представник московської школи, який працював в Україні, відзначався глибоким аналітичним підходом, увагою до звукової культури та формуванням інтелектуального виконавця. Обидва педагоги стали фундаментом української фортепіанної традиції, що поєднує технічну досконалість із духовною глибиною.

Тема висвітлює педагогічну традицію В. Пухальського — як глибокий басовий регістр: фундаментальний, структурний, з опорою на академічну логіку. А школу Г. Беклемішева — мов вишукане легато, що пливе крізь звукову тканину з аналітичною точністю і внутрішнім світлом. Один — архітектор української фортепіанної системи, другий — скульптор звукової культури. Їхні методи — як два полюси: один формує школу, інший — формує мислення. І в цьому діалозі народжується виконавець, здатний чути не лише звук, а й сенс.

РОЗДІЛ VI

Виконавське мистецтво і педагогіка Європи XIX- XX століття

Тема 6. Видатні піаністи Європи межі століть – 1890-1914 рр. Ферруччо Бузоні.

Тема розглядає, що на межі XIX–XX століть фортепіанне мистецтво Європи переживає період блискучої трансформації. Серед найяскравіших постатей — Ферруччо Бузоні (1866–1924), італійський піаніст, композитор, педагог і музичний філософ. Його виконавська манера поєднувала віртуозність Ліста, інтелектуальну глибину Брамса та експериментальність модернізму. Бузоні був не лише блискучим інтерпретатором Баха, Бетховена, Шопена, а й автором новаторських транскрипцій, трактатів і концепцій, що вплинули на музичну думку XX століття.

Ознайомлює з трактатом «Ескіз нової естетики музичного мистецтва», який був опублікований у 1907 році і де Бузоні закликав до звільнення музики від академічних канонів, повернення імпровізації, розширення гармонічної системи та використання електроніки у звукоутворенні. Розповідає про його педагогічну діяльність у Берліні та Цюриху, а також підтримку молодих композиторів (зокрема Едгара Вареза) зробили його мостом між романтизмом і авангардом. З огляду теми на зламі XIX–XX століть фортепіанне мистецтво Європи сягає нових вершин — технічних, естетичних і філософських. Три постаті — Ферруччо Бузоні, Ігнацій Ян Падеревський (Гофман) та Леопольд Годовський — стали символами цієї епохи, кожен із них — носій унікального стилю, педагогіки та музичного світогляду.

Ознайомлення з Ф.Бузоні, італійським піаністом, композитором, філософом музики. Висвітлює його транскрипції Баха як філософські реконструкції. Розповідає про Яна Гофмана, польського піаніста, учня Лешетицького, який прославився за віртуозність, елегантність і поетичність гри. Його стиль — легкий, блискучий, з тонким фразуванням. Один із перших піаністів, що записував музику на роликах для механічного піаніно, зберігши унікальні нюанси свого виконавства. Змальовує портрет Леопольда Годовського, американського піаніста литовського походження, званого як «піаніст для піаністів». Його техніка — надскладна, але витончена, з глибоким поліфонічним мисленням. Автор знаменитих етюдів на етюди Шопена, де поєднує дві руки в одну партію, створюючи інтелектуальну віртуозність. Його педагогіка — це школа мислення, а не лише техніки.

РОЗДІЛ VII

Нові тенденції у фортепіанному мистецтві XX століття.

Творчі портрети видатних піаністів – виконавців.

Тема 7.1: Основні риси музичного імпресіонізму. Стиль К. Дебюссі та Моріса Равеля. Інтерпретація творів піаністами XX століття.

Тема змальовує музику, що не крокує, а пливе. Вона не розповідає історію — вона шепоче враження. Імпресіонізм у музиці — це як відблиск світла на воді, що змінюється з кожним порухом хвилі. Це мистецтво слухати тишу, відчувати кольори, доторкатися до миті, яка ще не стала спогадом.

Знайомить з Клод Дебюссі, що малює звуками акварельні пейзажі, де кожна нота — як крапля роси на листку. Розкриває постать Моріс Равеля як архітектора світла, що будує музичні форми з кришталевої точності, але залишає простір для мрії. Їхня музика — це не подія, а стан, не рух — а відлуння внутрішнього світу.

Ознайомлює з імпресіонізмом, коли фортепіано не грає, а дихає, коли гармонія не веде, а розчиняється, коли слухач не аналізує, а зупиняється, щоб відчувати. Це музика, яка не прагне бути почутою — вона прагне бути відчутною.

Розповідає про основні риси музичного імпресіонізму такі як звукова палітра, тонкість фактури з її прозорістю та багатогранністю, темброву образність, ритмічну свободу, жанрову перевагу.

Висвітлює основні риси стилю Клода Дебюссі, його фортепіанну мову з багатоплановою фактурою, звуковими ефектами, мелодіку, часто приховану в гармонійному тлі, гармонію з паралельних акордів та нестандартних функцій.

Ознайомлює з рисами стилю Моріса Равеля, в якого чітке формотворення, класична структура, ладова палітра, танцювальна жанровість, оркестрування екзотичними тембрами, звернення до старовинних форм, джазу, фольклору, інтелектуальна образність.

Тема 7.2. Виконавська майстерність французьких піаністів А. Корто, М. Лонг, Р. Казадезюса, Л. Дебарга

Тема знайомить з французькою фортепіанною школою ХХ століття — як палітру стилів, естетик і виконавських філософій. Від Альфреда Корто, що втілював романтичну інтуїцію, до Люка Дебарга, який уособлює постмодерну свободу інтерпретації — кожен із них створив власну мову гри.

Висвітлює постаті Альфреда Корто — піаніст-інтерпретатор, що став символом інтуїтивного романтизму. Його гра — це емоційна імпровізація, де техніка поступається глибині образу. Автор трактату «Раціональні принципи фортепіанної техніки», засновник Паризької нормальної школи музики.

Розповідає про Маргариту Лонг — піаністку, педагога, першу виконавицю концерту Равеля, близька до Дебюссі та Форє. Її стиль — витончений, точний, з глибоким розумінням французької музики. Засновниця конкурсу ім. Лонг і Тібо, авторка методичних праць *Au piano avec...*

Знайомить з Робертом Казадезюсом — піаністом-інтелектуалом, майстром прозорої фактури, камерної гри та французького репертуару. Його записи Равеля та Дебюссі — еталонні. Професор і директор Американської консерваторії у Фонтенбло.

Розкриває образ сучасного піаніста Люк Дебарг, що поєднує літературну глибину з музичною експресією. Його інтерпретації — це полігон епох, де звучить і Бах, і Метнер, і джаз. Відзначений за новаторство, емоційну ширість і філософську глибину.

Їхня майстерність — це діалог з тишею, розмова з минулим, погляд у майбутнє, де кожна нота — як штрих на полотні французької музичної душі.

Тема 7.3. Нова віденська школа. Основні тенденції. А.Шенберг. Риси стилю І.Стравинський. Новаторські педагогічні методики: Б. Барток, К. Орф, З. Кодай.

Тема знайомить, що у першій половині ХХ століття музичне мистецтво переживає радикальні трансформації. Віденський модернізм, французький

неокласицизм, угорський фольклоризм — усе це формує нову естетику, нову педагогіку, нову мову музики.

Розповідає про музику, що більше не танцює в межах тональності — вона розриває рамки, як картина експресіоніста, де кожен мазок — це крик душі. Нова віденська школа — мов лабораторія звуку, де композитори не просто пишуть музику, а перезавантажують саму її природу. Шенберг, засновник школи — як алхімік, що замість золота шукає чисту ідею звуку, створюючи додекафонію — серію з 12 рівноправних тонів, як нову граматику музики. Особливості його стилю — це відмова від тональності, серійна організація звуків та поєднання музики з літературою, театром, філософією.

Знайомить із Стравінським — архітектором епох, що будує музичні храми з ритму, стилізації та інтелекту. Його твори — це ритмічні механізми, що пульсують, як серце модерну, але з душею античності. Він не просто змінює стиль — він створює нові світи, де фольклор, бароко і серійність живуть в одній партитурі. Стиллові риси Стравінського — це ритмічна свобода, остинатність, оркестрова прозорість, стилістична багатолікість. В нього музика як інтелектуальна конструкція, але з емоційним ядром.

Змальовує Бартока, Орфа і Кодая — як тих, що розвивають слух, ритм і мислення у дітей. Їхні методики — це не просто навчання, а гра, рух, голос, що перетворюють клас у театр музичного досвіду.

Ця тема — як музичний маніфест ХХ століття, де кожен композитор — не продовжувач, а революціонер, не виконавець, а творець нової мови, що говорить не про гармонію, а про істину часу.

Тема 7.4. Видатні піаністи сучасності: В. Горовіц, К. Аррау, А. Шіфф, М. Аргеріх, В. Ашкеназі, В. Віардо, З. Кочіш, В. Крайнеф, Г. Соколов, М.Ж. Піреш., М. Перайя.

Ця тема знайомить з видатними піаністами ХХ століття, які внесли свій вклад в різні фортепіанні школи, змальовуючи риси стилю різних композиторів від бароко до сучасності. Творчі портрети піаністів: В. Горовіц, К. Аррау, А. Шіфф, М. Аргеріх, В. Ашкеназі, В. Віардо, В. Крайнеф, З. Кочіш, Г. Соколов, М.Ж. Піреш., М. Перайя та інші.

Тема 7.5. Історія Міжнародних фортепіанних конкурсів та їх лауреатів.

Тема знайомить з Міжнародними фортепіанними конкурсами, які не лише змагання, а лабораторії музичного майбутнього, де народжуються нові імена, стилі, естетики. Від першого Конкурсу імені Шопена у Варшаві (1927) до сучасних форумів, таких як Van Cliburn, Queen Elisabeth, Rubinstein Competition, Leeds, Tchaikovsky Competition, — кожен із них став платформою для відкриття піаністичних феноменів.

Конкурси формують виконавську моду, задають еталони інтерпретації, впливають на педагогіку та репертуарну політику. Лауреати — це не просто переможці, а символи епохи, що втілюють її музичні ідеали. Міжнародні фортепіанні конкурси — це музичні Олімпіади, де не змагаються, а відкриваються, де не перемагають, а переконують серцем.

Це простір, де юні таланти стають голосами покоління, а журі — не судді, а дзеркала часу, що відбивають естетичні ідеали моменту. Кожен конкурс — як

перехрестя стилів, де романтизм зустрічається з авангардом, а національна школа — з глобальним діалогом.

Лауреати — це зірки, що зійшли не на небі, а на сцені, і кожна з них — не просто ім'я, а інтонація епохи, що залишає слід у виконавській історії. Їхня перемога — це не фінал, а пролог до великої музичної подорожі, де сцена — це світ, а слухач — співтворець.

Тема розповідає про українську фортепіанну школу — мозаїку регіональних традицій, педагогічних систем і виконавських стилів, що формувалися протягом століть. Від Львова до Харкова, від Києва до Одеси — кожен осередок має своїх фундаторів, методики, естетику. У ХХІ столітті українські піаністи здобувають міжнародне визнання, стають лауреатами престижних конкурсів, викладають у світових академіях, записують альбоми, що звучать на глобальних платформах.

Знайомить із Київською фортепіанною школою та її основними представниками- В. Пухальським, К. Михайловим, Л. Шур, О. Орловою. Це академічна глибина, технічна школа та традиція Горовиця. Одеською фортепіанною школою, яка характерна віртуозністю, оркестровим мисленням, педагогічною спадщиною. Її представниками та фундаторами є Е. Гілельс, А. Ребро, Н. Демешко та інші. Харківська фортепіанна школа - аналітична школа, з модернізмом та глибокими інтерпретаціями. Школу представляють відомі українські композитори – піаністи такі як Л. Ревуцький, Б. Лятошинський. Розкриває значення Львівської фортепіанної школи, яка характеризується поєднання романтизму, імпресіонізму, національного стилю. Її яскравими представниками є В. Барвінський, М. Колесса, М. Крушельницька, О. Криштальський.

Тема 7.6. Видатні українські піаністи: Л. Колеса, В. Сечкін, М. Сук, Є.

Ржанов. В. Крайнев, О. Криштальський, М. Крушельницька, В. Козлов, Ю. Кот, Л. Марцевич, Й. Єрмін. Е. Чуприк, О. Рапіта, О. Гринюк, А. Баришевський.

Тема розглядає українське фортепіанне мистецтво не як хронологію дат, а пульс душі народу, втілений у творчості окремих майстрів, які обрали фортепіано не просто як інструмент, а як мову існування.

Знайомить із відомими постатями українського піанізму. Любка Колесса - піаністка світового рівня Усюди і завжди виступала як представниця України. Про нашу Любку Колесу відлунюють слова: сенсація, талант, незвичайність, довершено, чудово, прекрасно, незбагненно, унікально...! Віталій Сечкін — піаніст із густою емоційною палітрою, який поєднував європейський стиль із глибиною слов'янської душі. В його руках клавіші не звучали — вони плакали, раділи, молилися. Микола Сук — мандрівник між континентами, піаніст, що переніс українську школу до сцени США. Його виконавська техніка — як вивірена архітектура емоції, а репертуар — як візитівка національного модерну. Євген Ржанов — це той, хто став місіонером української музики, граючи Косенка, Ревуцького, Лятошинського на світових сценах. У його грі — не лише ноти, а історії, що потребують вух, здатних слухати серцем. Володимир Крайнев — зірка фортепіанного неба, яку впізнавали в Ганновері, в Москві, у Харкові. Його ідея конкурсу для юних піаністів — це жест віри в майбутнє, як

передавання естафети звуку від покоління до покоління. Олег Криштальський — піаніст-науковець, музикознавець, який грав не руками, а думками, і кожен його твір — як трактат, написаний на клавіатурі. Марія Крушельницька — естетична поетка фортепіано, творець української стилістики в інтерпретації. Її гра — мов переклад Шевченка на музичну мову. Валерій Козлов, Юрій Кот, Людмила Марцевич — педагоги і виконавці, що вибудовують сучасну школу, де фраза — це не просто музика, а моральний імпульс. Йосип Єрмінь — віртуоз з емоційним тремоло в душі, що вміє тримати увагу залу одним поглядом — як маестро енергетики звуку. Етелла Чуприк — світла легенда Закарпаття. Її інтерпретації Шопена, Ліста, — як відлуння молитви, які не старіють, а залишаються в повітрі. Оксана Рапіта — піаністка-філософиня, що вміє трактувати кожен твір — як текст, написаний на тілі клавіатури. Олексій Гринюк — артист міжнародної сцени, який втілює романтичний дух із українським корінням, і в кожному акорді — тремтить світова глибина. Антон Баришевський — голос сучасності, авангардист звуку, що творить нову естетику — гостру, чесну, і водночас ніжну, як поезія у світі заліза

Тема 7.7. Закарпатська фортепіанна школа.

Тема розглядає Закарпатську фортепіанну школу не як просто регіональну традицію, а інтонацію простору, де музика проростає крізь багатокультурність і педагогічну відданість. Тут фортепіано звучить не як інструмент, а як спосіб мислення, як мова серця, що поєднує українське, угорське, словацьке, ромське, єврейське музичне коріння.

Освітнім фундаментом є Ужгородський музичний фаховий коледж ім. Д. Є. Задора, засновником якого є Дезидерій Євгенович Задор — композитором, фольклористом, популяризатором музичного Закарпаття. Його постать — це сполучна ланка між регіональною автентикою й академічною системою музичної освіти. Саме цей заклад став платформою формування фортепіанної школи в регіоні.

Фундатори фортепіанної школи Закарпаття є Семіраміда Хосроєва — піаністка, викладачка, методистка, педагог із десятиліттями практики, що виховала плеяду лауреатів конкурсів. Її школа поєднує дисципліну й поетичну інтонацію, увагу до штриху і розуміння стилю. Маріанна Валковська — викладачка та концертмейстерка, що зробила значний внесок у розвиток ансамблевого музикування, камерної естетики, а також формування професійної виконавської культури.

Тема знайомить із особливостями школи, якими є багатокультурне середовище та вплив угорської, словацької, ромської, єврейської традицій. Педагогічна спадкоємність: від Хосроєвої та Валковської до сучасних викладачів. Акцент на ансамблевій грі, інтерпретації українського репертуару, камерному партнерстві. Участь у всеукраїнських і міжнародних конкурсах, особливо в рамках фортепіанних конкурсів Анатолія Затіна, «Срібний дзвін» та конкурсу Д. Задора.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин					
	усьог о	у тому числі				
		лекці ї	практич ні	індивід.	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	
	90	-	36	-	54	
VII семестр						
Зародження і розвиток фортепіанного виконавства						
Розділ I						
1	Тема 1. Вступ. Передумови формування клавірної культури. Зародження та розвиток окремих національних шкіл XVI – XVIII століть. Періодизація основних виконавських стилів. <i>Характеристика національних шкіл XVI–XVIII ст.</i>	2		1	-	1
2	Тема 1.1. Клавірна музика в Україні XV –XVI ст. Перші інструментальні твори та музиканти XV – XVI ст. <i>Поширення української музичної культури на північ. Портрети українських музикантів того часу.</i>	2		1		1
РОЗДІЛ II						
Період клавірного виконавства						
Розвиток виконавства на клавірних інструментах в XVI –XVIII ст.						
3	Тема 2.1. Англійське та французьке клавірне мистецтво XVII -XVIII століття. <i>Портрети англійських музикантів-клавіристів того часу.</i>	3		1		2
4	Тема 2.2. Найбільші клавесиністи: Ф. Куперен та Ж.-Ф. Рамо. Мистецтво Ванди Ландовської <i>Проблеми виконання старовинної клавірної музики. Видатні інтерпретатори-клавесиністи В.Ландовська, Р. Керкпатрик</i>	3		1		2
5.	Тема 2.3. Нові стильові риси в італійській музиці кінця XVII першій половині XVIII століття. Клавірний стиль Д.Скарлатті. <i>Особливості виконання сонат Д. Скарлатті сучасними піаністами.</i>	3		1		2

6.	<p>Тема 2.4. Новаторство Й. С. Баха в клавірному мистецтві. Сильові особливості інтерпретації клавірних творів Й.С. Баха</p> <p><i>Клавірна творчість Ф.Генделя</i></p>	3		1		2
7.	<p>Тема 2.5. Сильові особливості клавірних творів Й.С.Баха. Особливості виконання творів Й.С.Баха. Інтерпретація його клавірних творів видатними піаністами ХХ століття.</p> <p><i>Порівняльна характеристика виконання однієї прелюді і фуги із ДТК Й.С. Баха піаністами сучасності С. Ріхтером, Г. Гульдом , А. Шіффом</i></p>	3		1		2
<p>Розділ III</p> <p>Фортепіанне виконавське мистецтво класицизму.</p>						
8.	<p>Тема 3.1. Передкласична доба. Розвиток сонатно-симфонічного мислення. Винахід фортепіано та його розвиток у ХVІІІ столітті. Національні школи .</p> <p><i>Характеристика національних шкіл періоду раннього класицизму.</i></p>	3		1		2
9.	<p>Тема 3.2.Українська клавірна школа другої половини ХVІІІ століття.</p> <p><i>Клавірна творчість М. Березовського та Д. Бортнянського</i></p>	3		1		2
10.	<p>Тема 3.3. Класичний стиль у фортепіанному мистецтві.</p> <p>Й. Гайдн та його роль в становленні жанру класичної фортепіанної сонати.</p> <p><i>Порівняльна характеристика виконання сонати C- dur та c-moll у трьох виконаннях видатними піаністами сучасності.</i></p>	3		1		2
11	<p>Тема 3.4. Особливості фортепіанного стилю В.А. Моцарта. Редакції його фортепіанних сонат. Історія інтерпретації творів В.А.Моцарта видатними піаністами сучасності.</p> <p>Творчі портрети А.Шіффа, Г. Гульда, М.Піреш</p> <p><i>Порівняльна характеристика виконання сонат № 8 та №10 В.А.Моцарта А. Шіффом , Г. Гульдом та М. Піреш</i></p>	3		1		2

12	<p>Тема 3.4. Л. Бетховен та нова трактовка фортепіано. Вплив стилю фортепіанної музики Бетховена на розвиток фортепіанного виконавства. Редакції та проблеми інтерпретації видатними піаністами творів Л.ван Бетховена.</p> <p><i>Класичні інтерпретації сонат Л.Бетховена видатними піаністами ХХ ст. Ані Фішер, Е. Гілельс, С. Ріхтером, В. Ашкеназі. Творчі портрети піаністів.</i></p>	3		1		2
Розділ IV Фортепіанне виконавське мистецтво романтизму.						
13.	<p>Тема 4.1. Блискучий стиль Виникнення сольних концертів. Вдосконалення фортепіано. Формування і розвиток фортепіанної педагогіки.</p> <p><i>Салонно - віртуозний напрямок у фортепіанному мистецтві. Віртуози першої половини ХІХ ст.: М. Клементі, І.Краммер, І. Гуммель, К. Черні, Д.Фільд</i></p>	3		1		2
14.	<p>Тема 4.2_ Піаністи –педагоги блискучого стилю. Національні школи та їх представники. М. Клементі та К.Черні.</p> <p><i>Творчий портрет. представника Лондонської фортепіанної школи М. Клементі. Творчий портрет. Представника Празької фортепіанної школи К.Черні.</i></p>	3		1		2
15	<p>Тема 4.3 Романтичне фортепіанне мистецтво. Ф. Шуберт – композитор та піаніст камерного плану. Майстер ліричної мініатюри.</p> <p><i>Піаніст –виконавець доби романтизму. Сонати Ф.Шуберта. Фортепіанна творчість Ф.Мендельсона та К.М. Вебера. Інтерпретація творів видатними піаністами сучасності.</i></p>	4		1		3
16	Підсумкове заняття	1		1		
	Всього	45	-	16	-	29
VIII семестр						
1	Тема 4.4. Р. Шуман - композиторська та просвітницька діяльність. Стель та особливості музичної мови Р.Шумана. Виконання його	3		1		

	фортепіанних творів видатними піаністами сучасності <i>Поради молодим музикантам Р. Шумана. Інтерпретація фортепіанних творів Р. Шумана видатними піаністами сучасності</i>					2
2.	Тема 4.5. Ф. Шопен - поет фортепіано . Складності виконання творів Шопена. <i>Педагогічні поради Ф. Шопена. Методичні вказівки до виконання етюдів Ф. Шопена А. Крто.</i>	2		1		1
3.	Тема 4.6. Виконавська традиція Ф. Шопена та інтерпретація його творів піаністами ХХ-ХХІ століття. Педагогічні погляди Шопена. <i>Інтерпретація фортепіанних творів Ф.Шопена у виконанні В.Софроніцького, Мікеланджелі, А.Крто, А. Рубінштейна, Іво Погорелича</i>	3		1		2
4.	Тема 4.7. Ф. Ліст – виконавець і викладач. Риси його стилю. Особливості виконання творів Ліста. Авторські вказівки в текстах. <i>Концертна та педагогічна діяльність Ф. Ліста. Історія інтерпретації фортепіанних творів Ф.Ліста видатними піаністами.</i>	2		1		1
5.	Тема 4.8. Фортепіанне мистецтво другої половини ХІХ ст. Німецька фортепіанна школа. <i>Фортепіанні творчість Й. Брамс. Учні Ф.Ліста. Чеські піаністи і композитори.</i>	2		1		1
6.	Тема 4.9. Фортепіанне мистецтво Франції, Норвегії, Чехії другої половини ХІХ ст. К. Сен-санс, С.Франк, Е.Гріг. <i>Видатні піаністи й педагоги західно-європейських шкіл. Польські піаністи – педагоги.</i>	2		1		1
Розділ V						
Розвиток українського фортепіанного мистецтва ХІХ–поч. ХХ ст.						
7.	Тема 5.1. Розвиток українського фортепіанного мистецтва ХІХ століття. Долисенківська доба. <i>Українські композитори - піаністи долисенківської доби.</i>	2		1		1
8.	Тема 5.2. Формування фортепіанної культури у Західній Україні ХІХ століття.	2		1		

	<i>Творчі портрети Ф.К. Моцарта, О. Зарицького, К. Мікулі.</i>					1
9.	Тема 5.3. Формування фортепіанної культури у Східній Україні XIX століття. <i>Українські композитори –піаністи долисенківської доби. Творчі портрети О. Нижанківського, Барвінського, М. Завадського</i>	2		1		1
10.	Тема 5.4. Виконавське мистецтво та фортепіанна творчість М.В. Лисенко. Історія інтерпретації музики М. Лисенка. <i>Виконавська інтерпретація творів М.Лисенка. Друга українська рапсодія у виконанні Р.Лисенко, О. Криштальського, О.Козаренко та Е. Чуприк.</i>	2		1		1
11.	Тема 5.5. Українська педагогічна та виконавська школа: В.В. Пухальського , Г.Беклемішева. <i>«Український період» Ф. Блуменфельда та Г.Нейгауза</i>	2		1		1
Розділ VI Виконавське мистецтво і педагогіка Європи XIX- XX ст.						
12.	Тема 6. Видатні піаністи Європи межі століть – 1890-1914 рр. Ф. Бузоні. Творчі портрети Ф.Бузоні.Й. Гофман, Л. Годовський <i>Фортепіанне мистецтво другої половини XIX ст. Епоха «романтичного піанізму». Великі віртуози –Ф. Бузоні, І. Гофман, Л. Годовський,. В. Горовіц</i>	2		1		1
Розділ VII Нові тенденції у фортепіанному мистецтві XX століття Творчі портрети видатних піаністів - виконавців						
13.	Тема 7.1. Основні риси стилю музичного імпресіонізму. Риси стилю К.Дебюссі та М. Равеля. <i>Інтерпретація творів К.Дебюссі та М. Равеля видатними піаністами XX ст.</i>	2		1		1
14.	Тема 7.2. Виконавська майстерність французьких піаністів А. Корто, М. Лонг, Р. Казадезюса, Л. Дебарга <i>Творчі портрети французьких піаністів А. Корто, М. Лонг, Р. Казадезюса, Л. Дебарга</i>	2		1		1

15.	<p>Тема 7.3. Нова віденська школа. Основні тенденції. А.Шенберг. Риси стилю І.Стравинського. Новаторські педагогічні методики: Б. Барток, К. Орф, З. Кодай.</p> <p><i>Інтерпретація фортепіанних творів І. Стравінського, Б. Бартока, З. Кодая. Етнографічні експедиції З.Кодая. «Метод Кодая». Музично-педагогічна система К. Орфа.</i></p>	2		1		1
16.	<p>Тема 7.4. Видатні піаністи сучасності: В. Горовіц, К. Аррау, А. Шіфф, М. Аргеріх, В. Ашкеназі, В. Віардо, З.Кочіш, В. Крайнев, Г. Соколов, М. Піреш., М. Перайя.</p> <p><i>Творчі портрети піаністів</i></p>	3		1		2
17.	<p>Тема 7.5. Історія Міжнародних фортепіанних конкурсів та їх лауреатів. Українські фортепіанні школи. Видатні піаністи сучасності.</p> <p><i>Історія Українських Міжнародних конкурсів .Характеристика українських фортепіанних шкіл –Київська, Харківська, Одеська, Донецька, Львівська, Закарпатська</i></p>	3		1		2
18.	<p>Тема 7.6. Видатні українські піаністи: Л. Колеса, В. Сечкін, М. Сук, Є. Ржанов. В. Крайнев, О. Криштальський, М. Крушельницька, В Козлов, Ю. Кот, Л. Марцевич, Й. Єрмінь. Е. Чуприк, О. Рапіта, О. Гринюк, А. Баришевський.</p> <p><i>Творчі портрети українських піаністів.</i></p>	3		1		2
19.	<p>Тема 7.8. Закарпатська фортепіанна школа.</p> <p><i>Творчі портрети представників закарпатської фортепіанної школи</i></p>	3		1		2
20.	Залік	1		1		
	Всього	45	-	20	-	25
	Усього годин:	90		36		54

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
VII семестр		
Розділ I		
Зародження і розвиток фортепіанного виконавства		
1	Вступ. Передумови формування клавірної культури. Зародження та розвиток окремих національних шкіл XVI – XVIII століть. Періодизація основних виконавських стилів.	1
2	Клавірна музика в Україні XV –XVI ст. Перші інструментальні твори та музиканти XV –XVI ст.	1
РОЗДІЛ II		
Період клавірного виконавства		
Розвиток виконавства на клавірних інструментах в XVI –XVIII ст.		
3	Англійське та французьке клавірне мистецтво XVII - XVIII століття.	1
4	Найбільші клавесиністи: Ф. Куперен та Ж.-Ф. Рамо. Мистецтво Ванди Ландовської	1
5	Нові стильові риси в італійській музиці кінця XVII першій половині XVIII століття. Клавірний стиль Д.Скарлатті.	1
6	Новаторство Й. С. Баха в клавірному мистецтві. Стильові особливості інтерпретації клавірних творів Й.С. Баха	1
7	Стильові особливості клавірних творів Й.С.Баха. Особливо виконання творів Й.С.Баха Інтерпретація його клавірних творів видатними піаністами XX століття.	1
Розділ III		
Фортепіанне виконавське мистецтво класицизму.		
8	Передкласична доба. Розвиток сонатно-симфонічного мислення. Винахід фортепіано та його розвиток у XVIII столітті. Національні школи .	1
9	Українська клавірна школа другої половини XVIII століття.	1
10	Класичний стиль у фортепіанному мистецтві. Й. Гайдна та його роль в становленні жанру класичної фортепіанної сонати.	1
11	Особливості фортепіанного стилю В.А. Моцарта. Редакції його фортепіанних сонат. Історія інтерпретації творів В.А.Моцарта видатними піаністами сучасності. Творчі портрети А.Шіффа, Г. Гульда, М.Піреш	1

12	Л. Бетховен та нова трактовка фортепіано. Вплив стилю фортепіанної музики Бетховена на розвиток фортепіанного виконавства. Редакції та проблеми інтерпретації видатними піаністами творів Л.ван Бетховена.	1
Розділ IV		
Фортепіанне виконавське мистецтво романтизму.		
13	Блискучий стиль Виникнення сольних концертів. Вдосконалення фортепіано. Формування і розвиток фортепінної педагогіки.	1
14	Піаністи – педагоги блискучого стилю. Національні школи та їх представники. М. Клементі та К.Черні.	1
15	Романтичне фортепіанне мистецтво. Ф. Шуберт – композитор та піаніст камерного плану. Майстер ліричної мініатюри.	1
16	Підсумкове заняття	1
	Всього	16
VIII семестр		
1	Р. Шуман - композиторська та просвітницька діяльність. Стиль та особливості музичної мови Р.Шумана. Виконання його фортепіанних творів видатними піаністами сучасності	1
2	Ф. Шопен - поет фортепіано . Складності виконання творів Шопена.	1
3	Виконавська традиція Ф. Шопена та інтерпретація його творів піаністами ХХ-ХХІ століття. Педагогічні погляди Шопена.	1
4	Ф. Ліст – виконавець і викладач. Риси його стилю. Особливості виконання творів Ліста. Авторські вказівки в текстах.	1
5	Фортепіанне мистецтво другої половини ХІХ ст. Німецька фортепіанна школа.	1
6	Фортепіанне мистецтво Франції, Норвегії, Чехії другої половини ХІХ ст. К. Сен-санс, С.Франк, Е.Гріг.	1
Розділ V		
Розвиток українського фортепіанного мистецтва кінця ХІХ–поч. ХХ ст		
7	Розвиток українського фортепіанного мистецтва ХІХ століття. Долисенківська доба..	1
8	Формування фортепіанної культури у Західній Україні ХІХ століття.	1
9	Формування фортепіанної культури у Східній Україні ХІХ століття.	1

10	Виконавське мистецтво та фортепіанна творчість М.В. Лисенка. Історія інтерпретації музики М. Лисенка.	1
11	Українська педагогічна та виконавська школа: В.В. Пухальського, Г.Беклемішева.	1
Розділ VI Виконавське мистецтво і педагогіка Європи XIX- XX століття		
12	Видатні піаністи Європи межі століть – 1890-1914 рр. Ф. Бузоні. Творчі портрети Ф.Бузоні. І. Гофман, Л. Годовський	1
Розділ VII Нові тенденції у фортепіанному мистецтві XX століття Творчі портрети видатних піаністів - виконавців		
13	Основні риси стилю музичного імпресіонізму. Риси стилю К.Дебюссі та М. Равеля.	1
14	Виконавська майстерність французьких піаністів А. Корто, М. Лонг, Р. Казадезюса, Л. Дебарга	1
15	Нова віденська школа. Основні тенденції. А.Шенберг. Риси стилю І.Стравинський. Новаторські педагогічні методики: Б. Барток, К. Орф, З. Кодай.	1
16	Видатні піаністи сучасності: В. Горовіц, К. Аррау, А. Шіф, М. Аргеріх, В. Ашкеназі, В. Віардо, З.Кочіш, В. Крайнів, Г. Соколов, М. Піреш., М. Перайя.	1
17	Історія Міжнародних фортепіанних конкурсів та їх лауреатів. Українські фортепіанні школи. Видатні піаністи сучасності.	1
18	Видатні українські піаністи: Л. Колеса, В. Сечкін, М. Сук, Є. Ржанов. В. Крайнів, О. Криштальський, М. Крушельницька, В. Козлов, Ю. Кот, Л. Марцевич, Й. Єрмінь. Е. Чуприк, О. Рапіта, О. Гринюк, А. Баришевський.	1
19	Закарпатська фортепіанна школа.	1
20	Залік	1
Всього		20
Загалом		36

Самостійна робота

Самостійна робота здійснюється з метою опрацювання та засвоєння навчального матеріалу, визначеного для самостійних занять; підготовки до майбутніх занять та контрольних заходів; формування у здобувачів освіти культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку та набутті знань. Зміст самостійної роботи здобувача освіти визначається робочою програмою

навчальної дисципліни, відповідним методичним матеріалом, завданнями та вказівками викладача.

Форми самостійної роботи:

- Конспектування матеріалу з підручників.
- Порівняльні таблиці стилів і шкіл виконавства.
- Написання есе чи презентацій на запропоновані теми
- Прослуховування записів і оформлення аналітичних нотаток.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
VII семестр		
Розділ I		
Зародження і розвиток фортепіанного виконавства		
1.	<i>Характеристика національних шкіл XVI–XVIIIст.</i>	1
2.	<i>Поширення української музичної культури на північ. Портрети українських музикантів того часу.</i>	1
Розділ II		
Розвиток виконавства на клавішних інструментах в XVI –XVIII ст.		
3.	<i>Портрети англійських музикантів-клавесиністів того часу.</i>	2
4.	<i>Проблеми виконання старовинної клавірної музики. Видатні інтерпретатори-клавесиністи В.Ландовська,Р.Керкпатрик</i>	2
5.	<i>Особливості виконання сонат Д. Скарлатті сучасними піаністами.</i>	2
6.	<i>Клавірна творчість Ф.Генделя</i>	2
7.	<i>Порівняльна характеристика виконання однієї прелюді і фуа із ДТК Й.С. Баха піаністами сучасності С. Ріхтером, Г. Гульдом , А. Шіффом</i>	2
Розділ III		
Фортепіанне виконавське мистецтво класицизму		
8.	<i>Характеристика національних шкіл періоду раннього класицизму.</i>	2
9.	<i>Клавірна творчість М. Березовського та Д. Бортнянського</i>	2
10.	<i>Порівняльна характеристика виконання сонати C- dur та c-moll у трьох виконання видатними піаністами сучасності.</i>	2
11.	<i>Порівняльна характеристика виконання сонат № 8 та №10 В.А.Моцарта А. Шіффом та Г. Гульдом, М. Піреш</i>	2

12.	<i>Класичні інтерпретації сонат Л.Бетховена видатними піаністами ХХ ст. Ані Фішер, Е. Гігельс, С. Ріхтером, В. Ашкеназі. Творчі портрети піаністів.</i>	2
Розділ IV Фортепіанне виконавське мистецтво романтизму		
13.	<i>Салонно - віртуозний напрямок у фортепіанному мистецтві. Віртуози першої половини ХІХ ст.:М. Клементі, І.Крамер, І. Гуммель, К. Черні, Д.Фільд</i>	2
14.	<i>Творчий портрет. представника Лондонської фортепіанної школи М. Клементі. Творчий портрет. Представника Празької фортепіанної школи К.Черні.</i>	2
15.	<i>Піаніст –виконавець доби романтизму. Сонати Ф.Шуберта. Фортепіанна творчість Ф.Мендельсона та К.М. Вебера. Інтерпретація творів видатними піаністами сучасності.</i>	3
Всього		29
VIII семестр		
1.	<i>Поради молодим музикантам Р. Шумана. Інтерпретація фортепіанних творів Р. Шумана видатними піаністами сучасності</i>	2
2.	<i>Педагогічні поради Ф. Шопена. Методичні вказівки до виконання етюдів Ф. Шопена А. Корто.</i>	1
3.	<i>Інтерпретація фортепіанних творів Ф.Шопена у виконанні В.Софроніцького, Мікеланджелі, А.Корто, А. Рубініштейна, Іво Погорелича</i>	2
4.	<i>Концертна та педагогічна діяльність Ф. Ліста. Історія інтерпретації фортепіанних творів Ф.Ліста видатними піаністами.</i>	1
5.	<i>Фортепіанна творчість Й. Брамс. Учні Ф.Ліста. Чеські піаністи і композитори.</i>	1
6.	Тема 4.10. Видатні піаністи й педагоги західно-європейських шкіл. Польські піаністи – педагоги.	1
Розділ V Розвиток українського фортепіанного мистецтва кінця ХVІІІ– початку ХХ ст.		
7.	<i>Українські композитори - піаністи долисенківської доби.</i>	1
8.	<i>Творчі портрети Ф.К. Моцарта, О. Зарицького, К. Мікулі.</i>	1
9.	<i>Українські композитори –піаністи долисенківської доби. Творчі портрети О. Нижанківського, Барвінського, М. Завадського</i>	1

10.	<i>Виконавська інтерпретація творів М.Лисенка. Друга українська рапсодія у виконанні Р.Лисенко, О. Криштальського, О.Козаренко та Е.Чуприк.</i>	1
11.	<i>«Український період» Ф. Блуменфельда та Г.Нейгауза</i>	1
Розділ VI Виконавське мистецтво і педагогіка Європи XIX- XX ст.		
12.	Тема 6. <i>Фортепіанне мистецтво другої половини XIX ст. Епоха «романтичного піанізму». Великі віртуози –Ф. Бузони, Гофман, Л.Годовський, В. Горовіц,</i>	1
Розділ VII Нові тенденції у фортепіанному мистецтві XX століття Видатні виконавці		
13.	<i>Інтерпретація творів К.Дебюссі та М. Равеля видатними піаністами XX ст.</i>	1
14.	<i>Творчі портрети французьких піаністів А. Корто, М. Лонг, Р. Казадезюса, Л. Дебарга</i>	1
15.	<i>Інтерпретація фортепіанних творів І. Стравінського, Б. Бартока, З. Кодая. Етнографічні експедиції З.Кодая. «Метод Кодая». Музично-педагогічна система К. Орфа.</i>	1
16.	<i>Творчі портрети піаністів</i>	2
17.	<i>Історія Українських Міжнародних конкурсів. Характеристика українських фортепіанних шкіл – Київська, Харківська, Одеська, Донецька, Львівська, Закарпатська</i>	2
18.	<i>Творчі портрети українських піаністів.</i>	2
19.	Тема 7.8. <i>Творчі портрети представників закарпатської фортепіанної школи</i>	2
	Всього	25
	Усього годин:	54

Теми презентацій для самостійної роботи студентів здобувачів освіти.

Барокова і класична фортепіанна спадщина

1. Ванда Ландовська — життя та роль у відродженні клавірної традиції
2. Прогресивність бахівської школи гри на клавирі
3. Традиції виконання творів Й. С. Баха: С. Ріхтер, Ф. Бузони, Г. Гульд, А. Шіфф
4. Досягнення віденських класиків у формуванні сонатної форми
5. Інтерпретатори фортепіанної спадщини В. А. Моцарта: В. Гізекінг, К. Хаскіл, С. Ріхтер, Г. Гульд, А. Брендель та ін.

Романтизм і виконавська етика

6. Р. Шуман: «Домашні і життєві правила музиканта» як музична етика
7. Характерні особливості лістовського піанізму
8. Артур Рубінштейн — піаніст романтичного спрямування

9. Володимир Горовіц — романтичний міф ХХ століття. Його перебування в Україні та конкурс імені
10. Артур Шнабель — інтерпретації Бетховена і Шуберта у контексті німецької традиції
11. Класичні інтерпретації сонат Л. Бетховена піаністами ХХ ст.

Виконавські школи і педагогіка

12. Педагогічні принципи Т. Лешетицького: інтуїція vs свідомість
13. Г. Нейгауз — естетичні погляди і педагогічна школа
14. С. Нейгауз — особливості виконавського стилю
15. Й. Гофман — піаніст психотехнічного спрямування
16. Українська фортепіанна школа: педагогічна та виконавська традиція
17. Львівська фортепіанна школа як історико-культурне явище
18. Закарпатська фортепіанна школа: постаті, досягнення, тенденції
19. Історія виконання музики М. Лисенка
20. «Український період» Ф. Блуменфельда та Г. Нейгауза

Творчі портрети

21. А. Корто — інтерпретатор творів імпресіоністів, Шопена і Шумана
22. Ф. Бузоні — естетика, статті, редакції
23. А. Мікеланджелі і Г. Гульд — два полюси піаністичної філософії
24. Маргарита Лонг — французька школа інтерпретації
25. Й. Єрмінь — педагогічні засади і концертна практика
26. Олексій Ботвінов — просвітництво у піаністичній діяльності
27. С. Ріхтер і Е. Гілельс — творчі портрети
28. Етелла Чуприк — виконавська спадщина
29. Українські піаністи сучасності: портрети і тенденції
30. Закарпатська фортепіанна школа.

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Результати навчання здобувача освіти, що відображають досягнутий ним рівень компетентностей відносно очікуваних, ідентифікують і вимірюють у процесі контрольних заходів за допомогою критеріїв.

Оцінювання здобувачів освіти охоплює низку письмових, усних, практичних контрольних процедур, які використовують відповідно до компетентних характеристик (знання, вміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія) результатів навчання, досягнення яких контролюється.

Вимірювання рівня досягнення результатів навчання здійснюється експертно за критеріями.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти проводиться під час проведення поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або письмового тестування і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу дисципліни. Семестровий контроль проводиться на

підсумковому занятті (VII семестр). Кінцева оцінка є середнім арифметичним балів, отриманих здобувачами освіти впродовж семестру.

Підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у формі заліку у VIII семестрі, в терміни, встановлені графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою навчальної дисципліни. На заліку здобувачі освіти демонструють знання засвоєного матеріалу курсу «Історії виконавства».

Залікові вимоги: відповіді на залікові питання, результати поточного контролю, виконання самостійної роботи.

ЗАЛІКОВІ ПИТАННЯ:

Барокова клавiрна спадщина: iнструменти, композитори, виконавцi

1. Які стилістичні принципи лежать в основі інтерпретації фортепіанних творів Й. С. Баха?
2. Особливості клавiрних iнструментiв та виконавства епохи бароко.
3. Чи змiнюється стиль виконання старовинної музики залежно від типу iнструменту?
4. Механiчно-акустичнi характеристики клавесина, клавiкорда, пiанофорте — як попередникiв фортепiано.
5. Стиль рококо в клавiрнiй музицi. Творчiсть Куперена та Рамо.
6. Виконавська дiяльнiсть Ванди Ландовської: погляди, iнтерпретацiї, значення для клавесинного руху.
7. Як Ванда Ландовська трактувала поняття автентичного виконання?

Клавiрна творчiсть Й.С. Баха

8. Стилiвi особливостi та жанровий дiапазон клавiрних творiв Баха.
9. Погляди провiдних пiанiстiв ХХ столiття на iнтерпретацiю клавiрної музики Баха.

Соната в еволюцiї клавiрного письма: Скарлаттi, стиль, iнтерпретацiя

10. Жанрова природа сонат Доменiко Скарлаттi.
11. Які iнтерпретатори зверталися до творчостi Скарлаттi у ХХ ст.?
12. Основнi стилiвi риси фактури класицизму — у контекстi фортепiанного письма.

Класицизм у фортепiанному мистецтвi

13. Класичний стиль у творчостi Й. Гайдна, В. Моцарта, Л. Бетховена: риси, стиль, еволюцiя.
14. Значення форм сонатного типу в естетикi вiденського класицизму.

Стиль i iнтерпретацiя в романтичнiй фортепiаннiй традицiї

15. Стиль та iнтерпретацiйнi особливостi творчостi Ф. Шуберта й Р. Шумана.
16. Проблеми iнтерпретацiї фортепiанної творчостi Ф. Шопена.
17. Творчiсть Ф. Лiста: новаторство, виконавськi рiшення, жанровi пошуки.
18. Роль Ф. Бузонi як пiанiста й редактора: внесок у трактування класичної спадщини.

Імпресіоністична фортепіанна традиція: стиль, техніка, інтерпретація

19. Особливості фортепіанної мови К. Дебюссі. Проблеми виконавської інтерпретації.
20. Фортепіанна творчість М. Равеля: стиль, образність, труднощі трактування.

Фортепіанна культура кінця XIX – XX століття

21. Загальна характеристика європейського фортепіанного мистецтва межі століть.
22. Французька фортепіанна школа: риси стилю, видатні представники.
23. Протиборство прогресивних і рутинових тенденцій у теоретичних працях піаністів і педагогів.

Українська фортепіанна школа в європейському контексті

24. Фортепіанне мистецтво України до 1917 року: центри, персоналії, впливи.
25. Творчість провідних українських піаністів XX століття: стиль, школи, значення.
26. Майстерність І. Гофмана та І. Падеревського — у європейському контексті.

Еволюція фортепіанного виконавства у XX столітті: школи і постаті

27. Виконавська майстерність А. Шнабеля і В. Гізекінга.
28. Арт. Рубінштейн, В. Горовиць — інтерпретаторські принципи.
29. А.Б. Мікельанджелі, Г. Гульд: стильові риси і технічна довершеність.
30. А. Корто та Е. Фішер — національні традиції й індивідуальні підходи.
31. С. Ріхтер і Е. Гілельс — філософія виконавства, український контекст.
32. К. Аррау і М. Аргерих — феноменальність техніки, інтелектуальність стилю.
33. Основні закордонні фортепіанні школи XX століття: німецька, французька, південноамериканська — естетика, стиль, методика.

Романтизм у фортепіанному мистецтві: стиль і світогляд

34. Р. Шуман: «Домашні і життєві правила музиканта» як музична етика
35. Характерні особливості лістовського піанізму
36. Артур Рубінштейн — піаніст романтичного спрямування
37. Володимир Горовиць — романтичний міф XX століття. Його перебування в Україні та конкурс імені
38. Артур Шнабель — інтерпретації Бетховена і Шуберта у контексті німецької традиції
39. Класичні інтерпретації сонат Л. Бетховена піаністами XX ст.

Педагогіка фортепіанного мистецтва: стилі, школи, національні контексти

40. Педагогічні принципи Т. Лешетицького: інтуїція та свідомість
41. Г. Нейгауз — естетичні погляди і педагогічна школа
42. С. Нейгауз — особливості виконавського стилю
43. Й. Гофман — піаніст психотехнічного спрямування
44. Українська фортепіанна школа: педагогічна та виконавська традиція
45. Львівська фортепіанна школа як історико-культурне явище
46. Закарпатська фортепіанна школа: постаті, досягнення, тенденції

47. Історія виконання музики М. Лисенка

48. «Український період» Ф. Блуменфельда та Г. Нейгауза

Творчі портрети

49. А. Корто — інтерпретатор творів імпресіоністів, Шопена і Шумана

50. Ф. Бузоні — естетика, статті, редакції

51. А. Мікеланджелі і Г. Гульд — два полюси піаністичної філософії

52. Маргарита Лонг — французька школа інтерпретації

53. Й. Єрмінь — педагогічні засади і концертна практика

54. Олексій Ботвінов — просвітництво у піаністичній діяльності

55. С. Ріхтер і Е. Гілельс — творчі портрети

56. Етелла Чуприк — виконавська спадщина

57. Українські піаністи сучасності: портрети і тенденції

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів поточного та підсумкового контролю здійснюється за національною (чотирибальною) шкалою:

«відмінно» –

- Відмінне володіння теоретичними й методичними знаннями з курсу.
- Здобувач освіти успішно демонструє знання навчального матеріалу в основному обсязі: виявляє переконливі знання історичного розвитку фортепіанного виконавського мистецтва, вільно орієнтується в аналізі виконавської та композиторської творчості визначних представників фортепіанного мистецтва;
- Вміє аналізувати оригінальні музичні твори, визначати їх жанрово-стильові особливості та створювати переконливу виконавську інтерпретацію художнього образу.
- Самостійна робота виконана в повному обсязі.

«добре» –

- Відповідь охоплює основні положення теми, але містить неточності у термінах і недостатньо розкриває історичні аспекти фортепіанного виконавства;
- Називаються визначні представники фортепіанного мистецтва, однак здійснити ґрунтовний аналіз творчої діяльності (композиторської чи виконавської) здобувач освіти не може.
- Здобувач освіти орієнтується в музичному матеріалі та професійній термінології, але має труднощі з поєднанням теорії і практики; виклад містить окремі неточності.
- Самостійна робота виконана в повному обсязі.

«задовільно»–

- Відповідь відтворює основні етапи історії фортепіанного виконавства та називає ключових представників композиторсько-виконавської школи, але без глибокого аналізу.

- Виконання практичного завдання містить багато змістових помилок, порушення логіки викладу та не включає переконливого аналізу інтерпретації музичного твору.
- Відповідь демонструє базове засвоєння матеріалу; здобувач освіти володіє теорією, але має труднощі з самостійним викладом думки.
- Самостійна робота виконана частково.

«незадовільно» –

- Незадовільний рівень володіння знань з навчальної дисципліни, фактична відсутність відповіді.
- Здобувач освіти не володіє базовими поняттями програмного матеріалу, не орієнтується в музичній термінології.
- Неспроможний розкрити зміст поставлених запитань.
- Здобувач освіти проявляє інертність мислення, незацікавленість предметною проблематикою курсу.
- Систематично не готується до занять.
- Дає хаотичні та неправильні відповіді на поставлені запитання.
- Самостійна роботи не виконана або виконана в незначному обсязі.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Для проведення практичних занять по предмету «Історія виконавства» необхідні:

- ноутбук;
- проектор;
- екран;
- інтернет;
- ноти

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ АУДІОЗАПИСІВ :

Рамо Ж. Твори для клавесину у виконанні Г.Соколов, Е.Гілельса

<https://www.youtube.com/watch?v=K0R3pSj7mQo>

<https://www.youtube.com/watch?v=jwqlEmKf1TQ&t=54s>

Куперен Ф. Твори для клавесину у виконанні Ванда Ландовська, Bruce Liu

<https://www.youtube.com/watch?v=jVwLC3DNkHY>

<https://www.youtube.com/watch?v=cw65rMV2MNw>

Персел Г. *Chacony in G minor* у виконанні В. Ашкеназі.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZJvQ1zV7Z3g>

Гендель Г.. "*Chaconne in G major*" HWV 435 у виконанні: С. Ріхтера :

<https://www.youtube.com/watch?v=QvZzZKXzK9g>

Скарлаті Д. Сонати у виконанні К.Хаскіл. Лукас Дебарг,

А.Мікеланджело, В.Горовиця, Іво Погорелич.

<https://www.youtube.com/watch?v=2xE4RzNiQWo>

https://www.youtube.com/watch?v=FAd_muzU02E

https://www.youtube.com/watch?v=IYAsScENGrE&list=PLCby7t-aPVUnPdm2kD4_tuW_qomsYLZ3X

https://www.youtube.com/watch?v=X8PLq3UFOhI&list=PLCby7t-aPVUnPdm2kD4_tuW_qomsYLZ3X&index=14

<https://www.youtube.com/watch?v=ud0a8O1o9NY>

Бах Й. Інвенції у виконанні А. Шиффа Г. Гульда.

<https://www.youtube.com/watch?v=pe6oMxJIGQU&list=PL516EEFD3B00A0091>

Бах Й. ДТК у виконанні С. Ріхтера, А. Шиффа. Г. Гульда

https://www.youtube.com/watch?v=5gTA5q6eqyo&list=PLfo_f-OJyxFhfov3m9Zgypsi4DBJ4bNba

Бах Й.. Італійський концерт. Хроматична фантазія та fuga

○ BWV 90, d-moll. Виконує Христіан Якоттет.

<https://www.youtube.com/watch?v=ghTitIMtTCM>

https://www.youtube.com/watch?v=_UAyutvbUBU

Бах Й.С. Гольдберг варіації, BWV 988 (арія і 30 варіацій).

Бах Й.С. Концерт № 1 для фортепіано з оркестром, Es-dur.

Бах Й.С. Концерти №№ 1, 2, 3, 4, 5, 7 для фортепіано з оркестром.

Виконує Гленн Гульд.

Бах Й.С. ДТК. Т. I, C-dur № 1. Виконує Ф. Бузоні.

Бах Й.С. - Марчелло А. Концерт D-dur

Збірка записів Володимира Горовиця 1962—1973. Твори

М. Клементі, Й. С. Баха, Д. Скарлатті, Й. Гайдна, Л. Бетховена, Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Шуберта, К. Дебюссі, Ф. Ліста.

Моцарт В. Сонати у виконанні Е. Гілельса, В. Горовиця, Г. Гульда.

Моцарт В.А. Концерт № 20 для фортепіано з оркестром, d-moll.

Виконує А. Б. Гольденвейзер.

Моцарт В. А. Концерт № 20 для фортепіано з оркестром, d-moll, I — III ч.

Виконує Angela Gilini.

Моцарт В. А. Концерт № 21. Виконує Е. Гілельс.

Моцарт В. А. Концерт № 26 для фортепіано з оркестром, D-dur.

«Coronation» I—III ч.

Бетховен Л. Сонати у виконанні М. Грінберг, Е. Гілельса, В. Ашкеназі

Бетховен Л. Сонати у виконанні А. Шнабеля, А. Шиффа, Г. Гульда.

Бетховен Л. 32 сонати для фортепіано. Варіації для фортепіано.

Виконує Claudio Arrau.

Бетховен Л. Багателі, соч. 33, 126. Виконує Гленн Гульд.

Бетховен Л. Концерт для фортепіано з оркестром № 1, op. 15, C-dur.

Бетховен Л. Соната для фортепіано № 17, d-moll, op. 31, № 2.

Дебюссі К., «Місячне сяйво». М. Равель, «Гра води». Д. Гершвін, Прелюдії.

Виконує Siegfried Stockigt.

Шопен Ф. 10 ноктюрнів op. 9, op. 15, op. 27, op. 32. Виконує Peter Schmalfluss

(Петер Шмальфус).

- Шуман Р. «Фантастичні п'єси», «Карнавал», Крейслеріана, Фантазія C-dur. Симфонічні етюд. Концерт a-moll для фортепіано з оркестром.
- Шопен Ф. Етюд cis-moll, op. 10, № 4. Етюд c-moll, op. 10, № 12.
- Ліст Ф. Втіха № 3, Des-dur. Виконує Silvia Sarova (Сільвія Капова).
- Шопен Ф. Експромти №№ 1—4, ноктюрни op. 27/1 cis-moll, op. 27/2 Des-dur, op. 37/1 g-moll, op. 37/2 G-dur. Фантазія f-moll. Виконує Dubravka Tomsic.
- Ліст Ф. Концерт № 1 Es-dur, виконує С. Ріхтер.
- Ліст Ф. Ноктюрн № 3, угорська рапсодія № 12. Виконує В. Кліберн.
- Ліст Ф. Етюд по Паганіні, № 3 «La Campanella».
- Мендельсон Ф. «Пісні без слів». Виконує Д. Баренбойм.
- Шопен Ф. Експромт № 4, cis-moll, op. 66. Мазурка № 13, a-moll, op. 17. Фантазія f-moll, op. 49. Етюд № 12, c-moll, op. 10. Балада № 2, F-dur, op. 38. Полонез № 1, cis-moll, op. 26. Скерцо № 3, cis-moll, op. 39. Виконує Andreas Pistorius.
- Шопен Ф. 14 вальсів. Виконує Peter Schmalfluss.
- Шопен Ф. Балада op. № 1, 23, g-moll. Виконує Ida Czernicka.
- Шопен Ф. Баркарола, op. 60.
- Шопен Ф. Соната № 2, b-moll для фортепіано. Виконує В. Горовиць.
<https://www.youtube.com/watch?v=OYG-Q-TIC8E>
- Шопен Ф. Соната № 3 для фортепіано. Виконує Альфред Корто
<https://www.youtube.com/watch?v=Y44JnN-tJgY&list=RDOYG-Q-TIC8E&index=6>
- Шопен Ф. Експромти. 24 прелюдії. Виконує А. Корто.
- Шітте Л. «Лісні ельфи». op. 70 № 5. Виконує Йосиф Гофман.
o https://www.youtube.com/watch?v=vlDBzP2WuT4&list=PLiTYarfz3Khu_rOYwCOP1HPd1N-yHb5Jlg
- Гріг Е. Концерт для фортепіано з оркестром a-moll, op. 16.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Вахраньов Ю.Ф. Клавір і клавірна музика в Україні // Музична Харківщина : зб. наук. праць. — Харків, 1992.
2. Гальперіна М. Історія фортепіано. — Київ: Музична Україна, 2002.
3. Гуральник Н. П. Барокова стилістика у фортепіанному виконавстві. — Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2018.
4. Гуральник Н. П. Українська фортепіанна школа ХХ століття. — Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020.
5. Дітчук О. Роль Віденської фортепіанної школи у формуванні піаністичного мистецтва України (Галичина та українська діаспора першої половини ХХ ст.): дис. канд. мистецтвознавства. — Львів, 2009.

6. Зимогляд Н.Ю. Українська фортепіанна школа першої половини ХІХ століття. — Київ: НПУ ім. Н. П. Драгоманова, 2015.
7. Зимогляд Н.Ю. Українська фортепіанна школа першої половини ХХ століття. — Київ: НПУ ім. Н. П. Драгоманова, 2015.
8. Кашкадамова Н. Б. Виконавська інтерпретація у фортеп'янному мистецтві ХХ сторіччя. — Львів: КІНПАТРИ ЛТД, 2014.
9. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва. ХІХ сторіччя: Підручник. — Тернопіль: Астон, 2006.
10. Кашкадамова Н. Інтерпретація музичного тексту: фортепіанний аспект. — Львів: ЛНМА ім. М. Лисенка, 2019.
11. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах. — Тернопіль: Астон, 1998.
12. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові. — Тернопіль: СМП «Астон», 2001.
13. Кашкадамова Н. Фортепіанно-виконавське мистецтво України. — Львів: КІНПАТРИ ЛТД, 2017.
14. Кияновська Л. Музика як текст: інтерпретаційні стратегії. — Львів: Піраміда, 2021.
15. Кияновська Л. Українська музика: контексти, імена, сенси. — Львів: Піраміда, 2022.
16. Кияновська Л. Українська музична культура ХІХ століття. — Львів: Сполом, 2005.
17. Лісецький С.Й. Грає Олег Криштальський // Мистецтвознавство.
18. Мазепа Л. Сторінки музичного минулого Львова. — Львів: Сполом, 2001.
19. Мілодан Т. Розвиток виконавсько-педагогічних засад Ф. Блуменфельда та Г. Нейгауза. — Львів, 2009.
20. Свириденко Н. Стилiстика виконання старовинної музики на прикладі творів Й. С. Баха. — Київ: Інтерсервіс, 2019.
21. Степаненко М. Клавiр в iсторiї музичної культури України ХVІ–ХVІІ ст. — Київ, 1989.
22. Степаненко М. З далекого минулого // Музика, 2008.
23. Фергюсон Г. Фортеп'янне виконавство / Пер. М. Кушніра. — Львів: Сполом, 2007.
24. Харнонкурт Н. Музика як мова звуків. — Суми: Собор, 2002.

Додаткова література

1. Бондар Т. «Фортепіанна педагогіка: європейські школи» — Одеса, 2022
2. Бушманова К. Фортепіанний цикл у творчості українських композиторів ХІХ–ХХІ ст. [ХДУ, 2023](#) — кваліфікаційна робота
3. Вільфорд Д. Ліст: життя і творчість. — Київ: Музична Україна, 2003
4. Гофман А. Німецька фортепіанна школа ХІХ століття. — Львів: Камертон, 2005
5. Гуральник Н. П. Українська фортепіанна школа ХХ століття.
6. Гульцова Д. Еволюційні шляхи розвитку фортепіанного етюду в українській музиці ХІХ–ХХ ст. [Одеська НМА, 2020](#)
7. Дністрянська С. Фортепіанна педагогіка в Закарпатті. — Ужгород, 2021.

8. Історія української музики (АН УРСР, т. 3). — Київ: Музична Україна, 1990.
9. Касо А. До 60-річчя Етелли Чуприк // У діалозі з музикою. — Ужгород, 2024.
10. Кашкадамова Н. Василь Барвінський про фортепіанне виконавство. — Тернопіль: Астон, 2003.
11. Кашкадамова Н. Наукова редакція збірника: Олег Криштальський. — Львів, 2000.
12. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво Шопена. — Тернопіль: Астон, 2000.
13. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. — Тернопіль: СМП «Астон», 2001.
14. Кияновська Л. Українська музика: контексти, імена, сенси. — Львів: Піраміда, 2022.
15. Криштальський Олег // Збірник статей. — Львів, 2000.
16. Остапчук М.М., Никон О.К. «До питання становлення українського фортепіанного мистецтва» — Репозитарій РДГУ. [РДГУ, 2020](#) — с. 149–155
17. Ландовська В. Про музику. — Москва: Музика, 1991.
18. Лісецький С.Й. Класицизм — провідний напрямок в українській музиці XVII–XIX ст. — Київ: НАКККіМ, 2012.
19. Рощина Т.О. Основоположник Київської фортепіанної школи В.В. Пухальський // Київська фортепіанна школа. Імена та часи. К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2013.
20. Старух Т. Олег Криштальський. — Львів, 2000.
21. Степаненко М. З далекого минулого // Музика, 2008, №2.
22. Валковська М. Закарпатська фортепіанна школа: традиції та перспективи. — Ужгород: ЗакДУ, 2022.
23. Збірник статей. Барокова музика: стиль, інтерпретація, педагогіка. — Ужгород, 2023.
24. Науковий журнал «Музикознавча думка». — Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2015–2024.
25. [Методичні рекомендації РДГУ з історії українського фортепіанного мистецтва](#)
26. [Наукова стаття Тетяни Федчун про фортепіанну традицію Західної України](#)
27. [Огляд 30 найвідоміших піаністів в історії](#)
28. [Категорія “Французькі піаністки” у Вікіпедії](#) — короткі біографії та контекст
29. [Огляд українських фортепіанних конкурсів у глобальному контексті](#) — стаття Олени Берегової
30. [Список лауреатів 2022–2023 року](#) — PDF-документ з результатами конкурсів
31. [Офіційний сайт Alink-Argerich Foundation](#) — база даних міжнародних конкурсів
32. [World Federation of International Music Competitions](#) — глобальна мережа конкурсів
33. [Категорія “Українські піаністи” у Вікіпедії](#) — біографії, стилі, школи

34. [Огляд сучасної української фортепіанної музики](#) — методичні засади, репертуар
35. [Циклова комісія “Спеціальне фортепіано” КМАМ ім. Глієра](#) — історія, викладачі, конкурси.
36. [Огляд українських фортепіанних конкурсів у глобальному контексті](#) — стаття Олени Берегової
37. [Історіографічний аналіз педагогічної освіти на Закарпатті \(кін. XVIII – 1940-і\)](#) — наукова стаття про еволюцію освітніх моделей
38. [Культурно-освітній розвиток Закарпаття міжвоєнного періоду](#) — книга про музичне життя краю
39. [Особливості діяльності шкіл у 1939–1944 рр.](#) — дослідження про освітні трансформації під час угорського періоду
40. [Вікіпедія: Імпресіонізм у музиці](#) — загальні риси, представники.
41. [Презентація про імпресіонізм](#) — міжвидове порівняння.

Інформаційні ресурси

<https://www.youtube.com/>

<https://book-ye.com.ua/blog/e-shcho-chytaty/chorno-bili-klavishi-dobirka-knyh-pro-pianistiv/>

<http://nlib.org.ua> – Нотна бібліотека.

<http://mubis.com.ua/> – Музична бібліотека видавництва Т. Сороки, близько 250 великих і малих музичних творів.

<https://www.lysator.liu.se/~tuben/scores/> – Колекція старовинної музики.

<http://mus.art.co.ua/> – Веб-сайт журналу «Музика».

<http://ukrmuzyka.blogspot.com/> – Часопис про українську музику.

<http://term.in.ua/> – Словник-довідник музичних термінів